

УДК 330.341: 332 (477)

*Проскуріна Н.М.,
д.е.н., проф.кафедри обліку та аудиту
Академія муніципального управління, м. Київ*

МАКРОЕКОНОМІЧНІ ВИМІРИ ФУНКЦІОНУВАННЯ РЕАЛЬНОГО СЕКТОРУ РЕГІОНАЛЬНОЇ ЕКОНОМІКИ В КОНТЕКСТІ РОЗБУДОВИ ІННОВАЦІЙНОГО МЕХАНІЗМУ

Анотація. У статті розглянуто макроекономічні виміри функціонування інноваційної діяльності в Україні. Наведено джерела фінансування інноваційної діяльності та заходи реалізації ефективного інституціонального механізму формування інноваційної, відсутність яких справляє негативний вплив на інноваційний клімат регіонів держави. Обґрунтовано, що чинниками високої ефективності механізму є рівень інтеграції в глобальну інноваційну систему, конкурентоспроможний підприємницький сектор та сучасна інформаційна інфраструктура регіонів.

Ключові слова: макроекономічні виміри, інновації, інноваційний механізм, інфраструктура регіонів, регіональна економіка.

*Проскурина Н.М.,
д.э.н., проф.кафедри учета и аудита
Академия муниципального управления*

МАКРОЭКОНОМИЧЕСКИЕ ИЗМЕРЕНИЯ ФУНКЦИОНИРОВАНИЯ РЕАЛЬНОГО СЕКТОРА РЕГИОНАЛЬНОЙ ЭКОНОМИКИ В КОНТЕКСТЕ РАЗВИТИЯ ИННОВАЦИОННОГО МЕХАНИЗМА

Аннотация. В статье рассмотрены макроэкономические измерения функционирования инновационной деятельности в Украине. Приведены источники финансирования инновационной деятельности и мероприятия по реализации эффективного институционального механизма формирования инновационной, отсутствие которых оказывает негативное влияние на инновационный климат регионов государства. Обосновано, что факторами высокой эффективности механизма является уровень интеграции в глобальную инновационную систему, конкурентоспособный предпринимательский сектор и современная информационная инфраструктура регионов.

Ключевые слова: макроэкономические измерения, инновации, инновационный механизм, инфраструктура регионов, региональная экономика.

*Proskurina N.M.,
d.e.s., prof. of department of account and audit
Academy of municipal management*

THE MACROECONOMIC DIMENSION OF THE FUNCTIONING OF THE REAL SECTOR OF THE REGIONAL ECONOMY IN THE CONTEXT OF THE DEVELOPMENT OF THE INNOVATION MECHANISM

Annotation. In the article the macroeconomic measurings of functioning of innovative activity are considered in Ukraine. It is analysed, that main reason of bradygenesis of innovative processes is a low level of volumes of financial resources which are sent in the innovative sphere of regions. The least indexes belong to financing from the side of the state and foreign investors, for the last is the modern uneffective and unprofitable tax policy of Ukraine, there is not a stimulus in an order to invest facilities in innovative projects.

Sourcings innovative activity and measures of realization of effective institutional mechanism are resulted formings of innovative, absence of which renders negative influence on the innovative climate of regions of the state.

Grounded, that for effective innovative development it is expedient to utilize pension a fund, which create terms for the powerful financing of venture funds. It is also expedient to create off-budget and venture funds the state, so as exactly this approach stimulates private investors to insetting of facilities in the noted funds.

Grounded, that the factors of high efficiency of mechanism is a level of integration in the global innovative system, competitive enterprise sector and modern informative infrastructure of regions. The system of providing of the regional innovative system foresees effective co-operation it basic institutions by such regulators, as: financial, informative, skilled providing and innovative management.

Keywords: macroeconomic measurements, innovation, innovative mechanism of regional infrastructure, regional economy.

Постановка проблеми. В умовах невизначеності та ризику перспективної конкурентоспроможності досягає тільки та економіка, яка здатна до прискореного оновлення основних засобів, технологій, продукції, до ефективного підвищення швидкості дифузії новітніх досягнень науки і техніки.

В цих умовах, саме формування та реалізація механізму економічної політики у регіональному секторі економіки регіонів потребує дослідження основні напрями інституціональних змін, формування нових інституцій у відповідності до виконуваних функцій у регіональній інноваційній системі (PIC).

Аналіз останніх досліджень та публікацій. Теоретично-прикладні та наукові дослідження з питань впровадження інновацій для сталого розвитку регіонів країни та стимулювання інновацій підприємств регіональному секторі економіки регіонів відображені в роботах вітчизняних науковців та вчених близького зарубіжжя А. Амоши, З. Варналій, В. Геєця, М.Кондратьєва, М. Кожевникової, М.Пашути, М.

Фащевського, О. Царенко та інших. Водночас, не дивлячись на цілу низку напрацьованих вчень щодо створення моделі стимулювання інноваційного регіонального розвитку, стимулювання державою інновацій на регіональному рівні, розроблення стратегічних інноваційних пріоритетів, що визначають основні напрями інституціональних змін та формування нових інституцій у відповідності до виконуваних функцій у регіональній інноваційній системі залишається дискусійним і актуальним на сьогоднішній день.

Метою дослідження є обґрунтування механізмів та важелів впливу для реалізації стратегії соціально-економічного розвитку регіонів та визначення вимірів функціонування реального сектору регіональної економіки в контексті розбудови інноваційного механізму національної економіки.

Виклад основного матеріалу. Одним з найбільш проблемних питань вдосконалення механізму фінансування наукових досліджень регіонів є вибір оптимального співвідношення між базовим та програмно-цільовим фінансуванням. Програмно-цільове фінансування застосовується, як правило, на конкурсній основі для науково-технічних програм і окремих розробок, спрямованих на реалізацію пріоритетних напрямів розвитку науки і техніки; забезпечення проведення найважливіших прикладних науково-технічних розробок, які виконуються за державним замовленням; проектів, що виконуються в межах міжнародного науково-технічного співробітництва.

На сьогоднішній день обсяги програмно – цільового фінансування наукових та науково – технічних розробок у сфері пріоритетних напрямів розвитку науки та техніки залишаються незначними. Головною причиною сповільненого розвитку інноваційних процесів є низький рівень обсягів фінансових ресурсів, які спрямовуються в інноваційну соціально-економічну сферу регіонів.

За офіційними даними Держкомстату, розмір фінансування інноваційної діяльності від різних можливих джерел за період з 2003 по 2012 рр. можна надати у таблиці 1.

Аналізуючи дані наведеної таблиці можна зробити наступні висновки, що фінансування інноваційної діяльності здійснюється переважно за власні кошти підприємств.

Найменші показники належать фінансуванню з боку держави та іноземних інвесторів. Що стосується фінансування з боку іноземних інвесторів, то і дійсно, для них з сучасною неефективною та не вигідною податковою політикою України немає стимулу для того, щоб інвестувати кошти в інноваційні проекти.

Таблиця 1

Джерела фінансування інноваційної діяльності

Роки	Загальна сума витрат	У тому числі за рахунок коштів			
		власних	державного бюджету	іноземних інвесторів	інші джерела
1	2	3	4	5	6
2003	1757,1	1399,3	7,7	133,1	217
2004	1971,4	1654	55,8	58,5	203,1
2005	3013,8	2141,8	45,5	264,1	562,4
2006	3059,8	2148,4	93	130	688,4
2007	4534,6	3501,5	63,4	112,4	857,3
2008	5751,6	5045,4	28,1	157,9	520,2
2009	6160,0	5211,4	114,4	176,2	658,0
2010	10850,9	7999,6	144,8	321,8	2384,7
2011	11994,2	7264,0	336,9	115,4	4277,9
2012	7949,9	5169,4	127	1512,9	1140,6

* Джерело: систематизовано автором за [3]

Тому, якщо держава хоче залучити іноземних інвесторів, то необхідно ввести дослідницький податковий кредит, який дасть можливість зменшити суми нарахованого податку на прибуток, що надається суб'єкту господарювання в обсязі, що дорівнює встановленому відсотку від обсягу витрат суб'єкта господарювання на НДДКР у поточному році, який не перевищує встановленого відсотка річного прибутку підприємства (США, Італія, Японія, Канада, Австрія, Бельгія, Угорщина тощо) [3].

Поряд з цим, фінансування інноваційної діяльності безпосередньо з боку держави мало такий вигляд, як : кошти державного бюджету з 2003 року поступово зростали і досягли найбільшої позначки у 2008 році., тобто з 2000 року по 2010 рік фінансування інноваційного розвитку країни за державної підтримки зросло з 7,7 млн. грн.. до 336,9 млн. грн., а це майже в 44 рази. Як негативне явище спостерігається скорочення державних коштів на здійснення інноваційної діяльності у 2012 році (на 209,9 млн. грн..) порівняно з попереднім роком [3].

Одним з перспективних напрямків реалізації програмно – цільового державного регулювання інновацій є договірне фінансування. Тобто дане фінансування полягає в тому, що фінансування здійснюється на основі договорів між замовниками і підрядниками. Реалізація державної підтримки інноваційної діяльності за допомогою договірного фінансування передбачає, що в ролі замовника НДДКР виступає держава, а підрядником є фірма – виконавець, тобто підприємство.

В Україні законодавчо визначено спрямування завдань державного замовлення за рахунок коштів державного бюджету на проведення наукових досліджень і розробок, проектних і конструкторських робіт, які мають інноваційну спрямованість: розв'язання найважливіших природничих, технічних, гуманітарних проблем; створення принципово нових технологій, засобів виробництва, матеріалів; прискорення технологічного оновлення реального сектора економіки; сприяння збільшенню обсягів виробництва і розширенню ринків збуту вітчизняних конкурентоспроможних та імпортозамінних товарів і послуг [7]. Але обсяги фінансування інноваційної діяльності за системою держзамовлень в Україні залишаються незначними. Це пов'язано як з обмеженістю доходів держбюджету, так із недостатньою ефективністю фінансового механізму стимулювання інноваційної діяльності в Україні. Тому на сьогоднішній день ведеться постійний та активний пошук ефективного фінансування НДДКР.

Для вирішення проблеми пошуку фінансових ресурсів для інноваційного розвитку доцільно використовувати досвід розвинених країн світу, наприклад США, де законодавчо визначено, що пенсійні фонди повинні інвестувати принаймні 15% доходів у практичну економічну діяльність, це створює умови для потужного фінансування венчурних фондів. Також державі доцільно створити позабюджетні та венчурні фонди, так як саме цей підхід стимулює приватних інвесторів до вкладання коштів у зазначені фонди. Венчурні фонди фінансують інноваційні підприємства в галузі високих технологій та застосовують різноманітні методи фінансування, такі як : позики, викуп частки акцій підприємства та ін.[5].

Також варто врахувати те, що існують і незадіяні зовнішні джерела фінансування інноваційних перетворень – це кошти, вивезені з України у формі іноземних інвестицій або ж нелегальними каналами. Станом на 01.01.2009 р. з України у формі прямих іноземних інвестицій було вивезено близько 6198,6 млн. дол. США, з яких 94% (5826,1 млн. дол. США) було спрямовано на Кіпр, де знаходиться одна з офшорних зон [4]. Без надійної фінансової бази, стабільних джерел та дієвих фінансових стимулів інноваційні проекти можуть залишити на рівні нездійснених можливостей.

Наступним головним важелем в стимулюванні інноваційної діяльності є ефективна податкова політика. Податкова система України на сьогоднішній день характеризується низкою недоліків, які гальмують інноваційно – інвестиційну діяльність. Недосконалість вітчизняної податкової системи проявляється в таких аспектах: складність податкового регулювання; необґрунтована нерівномірність податкового навантаження на суб'єктів господарювання; відміни податкових пільг.

Дослідження сучасних науковців [1,6,7] свідчать, що інституціональні чинники розвитку інновацій в економіці є визначальними в Україні, проте сьогодні поки що відсутнє повне закріплення традиційних ринкових регуляторів на макрорівні у формі права і організацій; на формування ефективного інституціонального механізму формування інноваційної системи впливають важливі інституційні засади, відсутність яких справляє негативний вплив на інноваційний клімат держави:

– *Теоретико-методологічна база інноваційної політики* країни є основою для обґрунтування майбутніх програм розвитку на засадах принципу плановірності, прозорості, передбачуваності, комплексності інноваційної політики, високої результативності окремих елементів та досягнення синергетичного ефекту від взаємодії.

– *Єдина науково обґрунтована і затверджена на урядовому рівні модель інноваційного розвитку* країни визначає вибір України за багатьма альтернативними варіантами.

– *Концептуальна програма розвитку* передбачає черговість, терміни, обсяги необхідних ресурсів, інструментарій та механізми функціонування складових інноваційної системи.

– *Інформаційно-комунікативний сектор*, охоплюючи систему інформаційного забезпечення самоврядних органів та формування двосторонніх зв'язків між ними та інноваційною спільнотою, визначає темпи розвитку окремих інститутів інноваційної системи та процеси активізації процесів виробництва новацій взагалі.

Система забезпечення РІС передбачає ефективну взаємодію її основних інституцій:

– *фінансове забезпечення* – економічні відносини з приводу фінансування інноваційної сфери шляхом відтворення Бюджету розвитку, створення міжрегіональних інноваційних фондів, мережі венчурних підприємств, розвитку інноваційного кредиту і страхування, експертизи та інноваційного наповнення програм, залучення іноземних інвестицій з метою реалізації інноваційних проектів;

– *інформаційне забезпечення* – система доступу учасників інноваційного процесу до інформації щодо наукових відкриттів, винаходів, інновацій у країні та за кордоном, направлень та перспектив соціально-економічного та науково-технічного розвитку;

– *інноваційний менеджмент* охоплює заходи організації управління розробкою та реалізацією інноваційних програм і проектів; партнерство бізнесу, держави та суспільства в інноваційному розвитку; моніторинг і контроль виконання програм;

– *кадрове забезпечення інноваційної діяльності* передбачає підготовку, перепідготовку та підвищення кваліфікації вчених, конструкторів, інженерів, робітників відповідно до провідних напрямів науково-інноваційного розвитку.

Висновки: Таким чином акцентовано увагу, що інституціональний механізм формування регіональної інноваційної системи – складна система взаємопов’язаних структур, що займаються виробництвом і комерційним впровадженням наукових знань та технологій у межах національних кордонів, а також комплекс інституцій правового, фінансового і соціального характеру. Обґрунтовано, що чинниками високої ефективності механізму є рівень інтеграції в глобальну інноваційну систему, конкурентоспроможний підприємницький сектор та сучасна інформаційна інфраструктура регіонів. Визначення ролі держави у становленні інноваційної системи дозволило виокремити в інституціональному механізмі РС три обов’язкових складові: систему державної підтримки фундаментальних і прикладних досліджень; різноманітні форми та джерела фінансування; непряме стимулювання та підтримку досліджень, інноваційного підприємництва.

Використані джерела інформації:

1. Амоша А. И. Каноны рынка и законы экономики / А. И. Амоша, Н. Д. Прокопенко, Е. Т. Иванов. – Донецк : ИЭП НАН Украины, 2005 – 546 с.
2. Закон України «Про стимулювання розвитку регіонів» від 08.09.2005 р. за № 2850-IV / Відомості Верховної Ради України (ВВРУ). – К.: Вид-во ВРУ, 2005, № 51, ст. 548.
3. Інноваційний ресурс господарського розвитку: Монографія [Текст] / Бондар К. Л., Дерев’янкін Т. І., Мельник В. П., Микитенко В. В. [та ін.] / За ред. В. П. Мельника – К.: Об’єдн. ін-т економіки НАН України, 2013. – 363 с.
4. Конкурентоспроможність регіонів України: стан і проблеми [Текст] / Матеріали до круглого столу, м. Київ, 2008. – К.: Вид-во Український Центр економічних і політичних досліджень ім. О. Разумкова та SIDA, 2011. – 62 с.
5. Макконел К. Р. Экономикс: принципы, проблемы и политика / К. Р. Макконел, С. Л. Брю: в 2-х т. – М.: Республика, 1992. – Т. II. – 780 с.
6. Фащевський М. І. Теорія і практика економічного районування України та шляхи його удосконалення / М. І. Фащевський. – К.: РВПС України НАН України, 2009. – 52 с.
7. Царенко О.В. Методологічний інструментарій реалізації цільової стратегії інноваційного розвитку країни / О.В. Царенко // Науковий вісник Академії муніципального управління: [зб. наук. пр.]: за заг. ред. М.М. Клименюка. Серія «Економіка». Вип. 9/2011. – К.: Видавничо-поліграфічний центр Академії муніципального управління. – 2011. – С. 55–63.

References:

1. Amosha, A. I. (2005), *Kanony rynku y zakony ekonomyky* [Canons of the market and the laws of Economics], IEI of the NAS of Ukraine, Donetsk, Ukraine.
2. *Zakon Ukrainy "Pro stymuliuvannia rozvytku rehioniv"* [The law of Ukraine "On stimulation of development of regions"], (2005), *Vidomosti Verkhovnoi Rady (VVR)*, Kyiv, Ukraine.
3. Bondar, K. L., Dereviankin, T. I., Melnyk V. P., Mykytenko V. V. (2005), *Innovatsijnyj resurs hospodars'koho rozvytku* [Innovative resource of economic development], In-t economic NAN Ukraine, Kyiv, Ukraine.
4. "Competitiveness of the regions of Ukraine: state and problems", (2008),

Materialy do kruhloho stolu [Materials of the round table], Ukrainian Centre for economic and political studies named O. Razumkov and SIDA, Kyiv, Ukraine.

5. Macconel, K. R. (1992), *Ekonomyks: ppyntsypu, ppoblemu y polityka* [Economics: principles, problems and politics], Moscow, Russia.

6. Fasevski, M. I. (2009), *Teoriia i praktyka ekonomichnoho rajonuvannia Ukrainy ta shliakhy joho udoskonalennia* [Theory and practice of economic regionalisation in Ukraine and ways of its improvement], CSPF of Ukraine of the NAS of Ukraine, Kyiv, Ukraine.

7. Tsarenko, O.V. (2011) ,“Methodological tool of realization of having a special purpose strategy of innovative development of country”, *Naukovyj visnyk Akademii munitsypal'noho upravlinnia*, vol. 9, pp. 55–63.

Рецензент: Царенко О.В., д.е.н., професор

УДК 330.101.5

*Сазонець І.Л.,
д.е.н., проф.,
професор кафедри економіки праці та підприємництва
Національний університет водного господарства
та природокористування
Березюк Г.О.,
аспірант кафедри міжнародної економіки
Національний університет водного господарства
та природокористування*

ОЦІНКА ПІДХОДІВ ДО УПРАВЛІННЯ СОЦІАЛЬНИМ ІНВЕСТИВАННЯ ПІДПРИЄМСТВАХ СФЕРИ ПОСЛУГ

У статті систематизовано складові методичних підходів до управління соціальним інвестуванням на підприємстві в контексті на основі їх результативності. Представлено авторський алгоритм управління соціальним інвестуванням на підприємстві який на відміну від існуючих базується системі стратегічного управління, та акцентує увагу на довгостроковій взаємодії зі стейкхолдерами.

Ключові слова: методичні, підходи, управління, соціальне, інвестування, підприємство, результативність, стейкхолдери.

*Sazonetz I.,
D. E. N., Professor, Professor of the Department of labor Economics
and entrepreneurship at the national University of water management and
nature resources use;
Berezyuk A.,
postgraduate student of the Department of international Economics
National University of water management and nature resources use*